

Tom og Lilli Undervisningsnoter

Tre hemmeligheder om miljøet

Laksen fra den røde kilde

Flyv, smukke svaler, flyv!

Jorden brænder!

Sammen!

Den Blå Ø

En gave til Buller

Lille Floragade

Håb for Kayako'erne

Og vinderen er... Benny!

EUROPA -
KOMMISSIONEN

miljø

Tre hemmeligheder om miljøet

Før I læser

Forsiden viser to meget forskellige typer miljø – et landområde og et industriområde. Hvordan kan man kende forskel? Fabrikkerne producerer masser af røg. Tænk på, hvorfor det kan være et problem for miljøet.

Emner for samtale

- Sammenfat de 3 hemmeligheder, som opsynsmanden på lossepladsen fortæller Tom og Lilli. Findes der for hver af disse hemmeligheder måder, klassen kan komme i tanke om, der kan bidrage til at undgå, at jorden bliver mere syg?
- En hemmelighed er normalt noget, man ikke må fortælle andre. Hvorfor ønsker manden på lossepladsen, at Tom og Lilli fortæller hans hemmeligheder til andre?
- Mener børnene, at vi bruger og smider alt for mange ting ud? Kunne de undvære nogle af deres ejendele? Hvor meget har de i sammenligning med børn i andre dele af verden?
- Se på dagens vejrudsigt? Vil det være det samme i morgen? Om en måneds tid? Sørg for, at børnene forstår, at forandringer i klimaet måles ved at se på mønstre over en lang periode og ikke på en dag-til-dag basis.

Opfølgende aktiviteter

- Mål temperaturen og nedbøren og lav optegnelser over andre vejrforhold ved brug af vejrsymboler. Har vejret været som forventet for ugen og var der væsentlige ændringer? Interview nogle ældre slægtninge og venner om deres erindringer om vejrforhold, da de var yngre (nyere klima). Undersøg, hvordan forskerne måler ændringer i vejrmonstre.
- Hvis vi alle brugte mindre energi, så ville kulstofudledningen blive reduceret. Tegn en plakat for at vise en måde, hvorpå I kan reducere jeres energiforbrug, såsom at cykle i stedet for at bruge en bil, eller at tage en trøje på i stedet for at skrue op for varmen.
- Gennemse nogle nyhedsindslag om nogle af virkningerne af klimaændringerne, såsom tørke, oversvømmelser, smeltende gletschere og virkningen på isbjørne. Skriv et nyhedsindslag, der citerer en eksperts syn på katastrofen.
- Gør noget positivt! Lav en indsamling af gamle bøger, legetøj eller tøj og lav et udsalg for at skaffe penge til det velgørende formål, I vælger.
- Arbejd sammen med en kammerat om at finde nogle af de ord, der anvendes med hensyn til klimaændringer og vedvarende energi, og lav en ordliste til brug i forbindelse med andre bøger i serien.

Resumé

Denne bog introducerer miljøproblemer, som vil blive taget op igen i mere detaljeret form i serien om Lilli og Tom. Ræven Lilli opdager en lille dreng i et skab på lossepladsen. Hans forældre havde smidt skabet ud, da han var faldet i søvn inde i det! Han hedder Tom, og de to bliver hurtigt venner. Opsynsmanden på lossepladsen finder dem dér; han er meget bekymret over alle de ting, som mennesker smider ud og også over andre farer for miljøet. Mens de venter på, at Toms forældre skal finde ham, fortæller manden de to venner 3 meget vigtige hemmeligheder, men disse hemmeligheder har hele verden brug for at høre om, hvis jorden skal reddes i tide.

Væsentlige ord

miljø
klimaændringer
genindvinding
drivhusgas
ozonlag
kulstofemissioner
energiforbrug

Laksen fra den røde kilde

Før I læser

En kilde er et udspring af vand, hvorfra en flod begynder. Hvilke andre kilder til vand kan børnene komme i tanke om? Fisken på forsiden er en laks, men hvilken slags fugl ses på billedet? Tal om, hvad hejrer spiser i virkeligheden.

Ved børnene, om laks kan springe ud af vandet, og hvorfor de måske er nødt til det?

Emner for samtale

- Hvorfor kæmper laksen for at overleve? Tænk over, hvordan fisk trækker vejret, og hvorfor det er vigtigt, at vandet i floden er rent. Kan børnene nævne nogle mulige årsager til, at vandet er forurenet? Hvad synes børnene, der kan gøres for at beskytte nogle af de truede arter i havet? Hvilke andre farer er der?
- To tredjedele af jorden er dækket af vand, alligevel har ikke alle nok at drikke eller vaske sig i. Sørg for, at børnene er klar over, at det ikke er alle, der ligesom den gamle dame i historien kan åbne for en vandhane og få rent vand. Tal om, hvordan det må være at være tørstig det meste af tiden.
- Tænk på alle de forskellige måder, vi bruger vand på i hjemmet, i skolen og til sjov. Forestil dig de ændringer, man måtte foretage, hvis man var nødt til at hente alt vand i en spand!
- Hvilke måder kan børnene komme i tanke om, hvorpå vi kan spare på vandet derhjemme og i skolen? Lav en liste over alle de forskellige måder og forsøg at afgøre, hvilke der er vigtigst.
- Er der floder i nærheden, hvor børnene kommer? Er de rene områder med masser af fisk, eller har de spottet tegn på forurening, såsom affald eller vand med spor af olie?

Opfølgende aktiviteter

- Prøv at beregne, hvor meget vand I bruger på en dag. For eksempel bruger træk i toilettet omkring 7 liter vand. Hvor meget skyller jeres klasse ud på en dag? Godt at øve 7-tabellen på!
- Der er mange årsager til vandforurening: industriaffald, pesticider, rengøringsmidler i husholdningen, kemikalier og olieudslip. Alt dette kan ende i vores floder og have. Prøv at hælde lidt motorolie ud over noget vand og læg mærke til, hvad der sker. Eksperimenter med at rense vandet ved at filtrere det, brug derpå vat, papirhåndklæder osv. Hvad sker der, når I tilføjer vaskemiddel?
- Skriv et digt om vand i form af en dråbe eller en flod, der snor sig afsted.
- Se nogle videoer fra andre lande, hvor der er mangel på vand. Lav tegninger af, hvordan familier dér bruger vand og sammenlign med, hvordan I bruger det.
- Gennemgå laksens livscyklus, og forklar hvordan den svømmer og springer op vandløbene mod strømmen for at gyde. Det er et fantastisk syn!

Resumé

Ræven Lilli forsøger at finde ly for et uvej, da hun hører en hejre råbe om hjælp, fordi en laks er ved at dø i floden. Lillis ven Tom mener, at floden er forgiftet, så han putter laksen i en spand. Til sidst kommer nogle mænd for at tage sig af forureningen i floden og redde laksen. Tom sidder tilbage og tænker på, hvor dyrebart rent vand er.

Væsentlige ord

kilde
udspring
forurening
giftig
vandmangel
bevaring
pesticider
gyde

Flyv, smukke svaler, flyv!

Før I læser

Svaler har karakteristiske træk. Hvordan kan de genkendes, og har børnene nogensinde har set dem? Hvorfor kan man beskrive dem som smukke? Nogle børn ved måske allerede, at svalerne kun er sommergæster. Hvor tror de, de tager hen i vintermånederne?

Emner for samtale

- Hvad ved de om fugletræk? Trækker alle fugle? Er der andre dyr, der vandrer?
- Sørg for, at børnene forstår, at der er en grund til, at svalerne trækker (køligere klima, forråd af mad og et sikkert sted at yngle).
De har brug for at trække for at overleve.
- Svalerne ankom sent til Dankøbing. Hvornår ville de normalt ankomme og rejse væk?
- Hvad var nogle af de årsager, historien fremhævede som grund for insekternes og marskområdernes forsvinden (landmænd der sprøjter deres afgrøder, boligbyggeri, motorveje og nye legepladser).
- Ved slutningen af historien siger manden i ballonen, at svalerne er vigtige. Bed børnene om at tænke på, om og hvorfor det er sådan. Hvis de er enige, hvilke ideer kan de så komme i tanke om, der kan hjælpe fuglene?
- Er der børn i klassen fra indvandrerfamilier? Hvorfor måtte deres familier rejse til et andet land? Var deres rejse vanskelig af en eller anden grund?

Opfølgende aktiviteter

- Undersøg, hvor og hvornår svalerne trækker. Hvad med andre fuglearter? Hvor langt og i hvilken retning rejser de? Ikke alle arter trækker til Danmark om sommeren, nogle er vintergæster. Plot deres ruter og rejseretning ind på et verdenskort, og bemærk, at vejen over havet er så kort som muligt.
- Svalerne var meget sultne, fordi de ikke kunne finde insekter nok. Nogle fugle kæmper for at overleve i vores kolde vintre. Lav en fuglefoderbeholder af en genbrugsflaske af plast eller en fuglekage af frø og fedt.
- Undersøg nogle andre dyr, der vandrer, såsom gnuer, monarksommerfugle eller nogle hvaler. Leg en leg, der viser deres træk og de farer, de møder på vejen. I skal muligvis bruge dukker og en fortæller.
- Besøg et lokalt naturreservat for at se og lære mere om de forskellige fuglearter og deres levesteder. Lav en vægudstilling eller en informationspjece om fugle i jeres område.
- Landmænd benytter sig i stigende grad af miljøvenlige landbrugsmetoder for at beskytte vigtige levesteder såsom levende hegn. Skriv et brev til en lokal landmand og spørg, hvilke hensyn han tager, og om han ser opmuntrende resultater, eller endnu bedre, spørg om han kan komme og tale med jeres skole om, hvordan de kan hjælpe med.

Resumé

Svalerne er ved at forlade den varme ørken og begynde deres rejse mod nord for sommeren. I mellemtiden er Tom bekymret over, at foråret er kommet, men at ingen svaler er ankommet. Så viser der sig en varmluftsbalon. Manden i ballonen har opsamlet 5 udmattede svaler på sin flyvetur. Han forklarer, at de ikke har været i stand til at finde insekter at spise eller nok vand at drikke. Lilli hjælper ved at fodre dem, men alle er stadig bekymret for, at forholdene bliver værre for de stakkels svaler!

Væsentlige ord

fugletræk
ørken
navigation
arter
overlevelse
hegn
marsk

Jorden brænder!

Før I læser

Se på titlen og illustrationen på forsiden, og diskuter så, hvad historien sandsynligvis handler om. Kan børnene forklare, hvordan brande starter i varmt vejr? Har Tom en drøm eller et mareridt? Så de hjelmen på Toms sengestolpe?

Emner for samtale

- Historien forklarer nogle af årsagerne til klimaændringer og effekten af en ophobning af drivhusgasser i atmosfæren. Bed børnene om at tale med en kammerat om nogle af de fakta, de har lært af historien og at rapportere tilbage til klassen.
- Chefbrandmanden fortæller Tom, at vi alle må bære vores del af ansvaret for vores bidrag til disse problemer. Hvordan kan vi gøre det? Hvilke forslag har børnene fået med sig fra historien, og kan de komme i tanke om andre måder at hjælpe på?
- Tal om, hvad der menes med vedvarende energi, og hvor denne energi kunne komme fra.
- Hvilke oplevelser har børnene med brand? Diskuter nogle af farerne, og kontroller, at de kender reglerne for brandsikring og brandberedskab. Det kan være en god lejlighed til at gennemgå skolens egne regler!
- Borgmesteren ønsker at give medaljer til brandfolkene for deres tapperhed. Hvorfor afslår de dem? Hvem er børnenes helte, og er de 'rigtige' helte?

Opfølgende aktiviteter

- Begynd med at opsummere, hvad I ved om klimaændringer og tænk over, hvad I gerne mere vil vide.
- Undersøg konsekvenserne af klimaændringer i Danmark og resten af verden. Kig på rapporter om personlige oplevelser med oversvømmelser, tørke, skovbrande, storme osv. Skriv en historie baseret på en katastrofe.
- Lav en nyhedsudsendelse på video eller skriv en avisartikel om branden uden for Dankøbing. Medtag videnskabelig ekspertudtalelse om den sandsynlige årsag.
- Lav et eksperiment, der viser effekten af ophobningen af drivhusgasser i atmosfæren. Læg 2 termometre udenfor på en solskinsdag, et under et glas. Hvad sker der, og hvorfor?
- Gennemfør en undersøgelse på skolen eller hjemme for at se, hvor meget energi der går til spilde. Er lys og computere slukket? Er vinduerne med dobbeltglas og sikret mod træk? Er opvarmningen reguleret? Genindvinder og genbruger folk? Lav en handlingsplan.
- Skriv en vejrudsigt for forskellige dele af verden om 50 år.
- Undersøg de forskellige typer af vedvarende energi, såsom vind, sol og vandkraft. Kan I lave en vindmøllemodel, der kan dreje i vinden?

Resumé

Det er brændende varmt i Dankøbing og tv-nyhederne advarer om faren for skovbrande. Brandvæsenet bliver kaldt ud for at bekæmpe en voldsom brand. Brandfolkene har ikke nok vand, så Tom tager dem med hen for at finde en hemmelig kilde. Lillis unger er fanget i skoven, men en modig brandmand redder dem. Alt er godt, eller er det? Tom lærer om de trusler, som klimaændringer og drivhusgasser medfører, og om, hvordan vi alle kan være fælles om at forbedre tingene.

Væsentlige ord

drivhusgasser
klimaændringer
vedvarende energi
fossile brændstoffer
udledninger

Sammen!

Før I læser

Tag et kig på forsiden og tal om, hvilke dyr man kan se. Kig på det omgivende miljø og bed børnene tænke over, hvilke andre vilde dyr, de kunne forvente at finde. Introducer begreberne levesteder og biodiversitet.

Emner for samtale

- Henled børnenes opmærksomhed på konflikten mellem gamle Basses syn på bævernes dæmning og Toms. Hvem har ret?
- Tom, Lilli og gamle Basse opdager nogle flagermus, der bor i en hule. Flagermus er natdyr. Hvad betyder det? Kan børnene komme i tanke om andre dyr, der er aktive om natten?
- Borgmesteren forklarer formålet med Natura 2000-områder. Brug internettet til at finde ud af mere om ordningen, og om der er områder i nærheden af jer.
- Hvad ved børnene om biernes liv, og om hvordan honning laves? Er det den eneste grund til, at det er vigtigt at beskytte bier?
- Diskuter indholdet i kasserne og de måder, hvorpå de vilde dyr kan hjælpes. Hvilke andre ting kan vi gøre for at beskytte truede dyr og deres levesteder?

Opfølgende aktiviteter

- Arranger en tur enten til et lokalt Natura 2000-område eller til et andet nærliggende naturreservat, og undersøg det lokale dyreliv og dyrenes levesteder. Hvis det ikke er muligt, så bed en lokal dyreværnsforening om at besøge jeres skole.
- Lav en undersøgelse på skolens område. I kunne for eksempel indsamle data om, hvilke planter og dyr, I ser, og I kan observere deres placering og de levevilkår, de har.
- Lav en foldebog om en frøs livscyklus fra æg til haletudse og til fuldvoksen frø.
- Tag ud og fisk med et net i en lokal sø! Fang dyr og planter, og identificer dem senere. Sørg for at sætte dyrelivet tilbage til dets naturlige levested igen.
- Saml oplysninger, og lav jeres eget informationscenter om dyrelivet i jeres område. Medtag oplysninger om, hvor dyrene og insekterne lever, hvad de lever af, samt billeder og diagrammer til at hjælpe folk til at identificere dem. Husk også at informere folk om eventuelle trusler mod arternes levesteder.
- Find ud af mere om et af dyrene i historien og de trusler, som truer dem, såsom vej- og husbyggeri, forurening og pesticider. Skriv et eventyr baseret på en kamp for overlevelse.
- Undersøg historien bag Storebæltsbroen. Lær om forskellige typer af broer rundt om i verden, og hvordan de er konstrueret. Prøv at bygge en bro af sugerør eller pinde. Test hvor meget vægt den kan bære.

Resumé

Tom og Lilli opdager biavleren gamle Basse, der er ved at nedbryde en bæverdæmning, som spærrer floden. Tom overtaler Basse til at gå med dem ud at se på dalens dyreliv. Ud over dyrene finder de også nogle mystiske trækasser undervejs. Et mysterium løses, da borgmesteren afslører indholdet af kasserne. Og Lilli løser et andet mysterium, da hun opdager, hvem der er fulgt efter dem!

Væsentlige ord

levested
koloni
natlig
biodiversitet
dal
salamander
truet
Natura 2000

Den Blå Ø

Før I læser

Bed børnene om at se på forsiden, og spørg dem, om de har hørt om Den Blå Ø.

Tror de, det er et virkeligt sted? Hvor tror de, det kunne være?

Kan børnene identificere havdyrene på omslaget?

Tal om, hvilke andre dyr dykkeren kan se. Udpeg miljølogoet. Hvorfor er der mon en skildpadde og koraller på billedet?

Forklar, at det er nødvendigt at beskytte havmiljøet og spørg, hvilke farer, de allerede kender, og som truer havmiljøet (f.eks. overfiskning, affald i havet, kommerciel udnyttelse, forurening med kemikalier, medicin og opløsningsmidler).

Emner for samtale

- Leonard og kystvagten var meget vrede på koraltyvne. Hvorfor? Tal om den indvirkning, tyvene kan have på havmiljøet. Hvad kan vi finde ud af med hensyn til, hvorfor dykkerne stjæler korallerne og skildpadderne? Måske kan enten læreren eller en af eleverne sidde i den varme stol og spille en af tyvene og forsøge at forsvare deres handlinger!
- Hvad mener børnene, der kan gøres for at beskytte nogle af de truede arter i havet. Hvilke andre farer er der? (Bemærk det sammenfiltrede fiskenet på side 2, plastposer, forurening, olieudslip.)
- Hvor i verden finder vi koralrev og skildpadder? Hvilke betingelser har de brug for for at overleve?

Opfølgende aktiviteter

- Tom blev modtaget som en helt, da han vendte tilbage. Lad som om I er en lokal avisreporter og skriv en artikel om anholdelsen. Kan I finde på en fængende overskrift? Måske kunne I indsætte nogle citater fra de involverede personer.
- Forestil jer, at skildpadderne kunne takke Tom og Lilli for at redde dem. Skriv en dialog med deres samtale eller lav en kort video fra skildpadderens synspunkt.
- Brug jeres IT-værktøjer og andre informationskilder, find nogle oplysninger om koraller og skildpadder, og brug dem til at oprette et faktaark, en brochure eller en plakat om økoturisme.
- Find ud af, hvad CITES står for. Hvilke regler vil I lave for at beskytte havene? Udarbejd jeres eget charter.
- Hvilke indsatser gøres der for at beskytte og bevare koraller og skildpadder? Find ud af, hvordan man kan spore skildpadder, og plot deres rejse fra stranden til revet ind på et verdenskort.
- Tænk på, hvad et år i en havskildpaddes liv indebærer. Arbejd i grupper og lav en fremstilling i stor skala, der afbilder en skildpadde livscyklus.
- Lav et diorama om havet, der viser det ideelle miljø for koralrev og skildpadder. Brug en gammel skotøjsæske og usynlig tråd til at hænge fisk og andre havdyr op, og skab derved en 3D-effekt.

Resumé

På Den Blå Ø møder vi drengen Tom og ræven Lilli og tager del i deres spændende eventyr, medens de opdager vigtigheden af at beskytte den undersøiske verden.

Væsentlige ord

miljø
forurening
beskytte
truet
overleve
charter
bevare

En gave til Buller

Før I læser

Hvad tror børnene Bullers gave er, når de ser omslaget?

Hvor gammel er Buller sådan cirka? Kan de huske noget legetøj, de havde i den alder, og hvad det var?

Emner for samtale

- Hvad er børnenes foretrukne legetøj? Hvilket legetøj har de, der bruger batterier, og hvilke fordele og ulemper medfører det?
Bed dem om at tænke på andre måder, legetøj kan fungere på.
- Tom ønsker at købe 'den bedste gave i verden' til Buller. Hvad ville børnene vælge? Ville det være den bedste gave for verden, når man tænker på de miljømæssige konsekvenser?
- Forstår børnene, hvorfor Lilli er så irriteret over den emballage, legetøjshunden ligger i? Er det et problem, de nogensinde tænker på?
- Bed børnene om at fortælle om erfaringer, de har haft med at lave ting af gamle materialer eller ting, de har fundet i naturen. Mener de, at Toms beslutning om selv at lave en gave viste sig at være god?
Tæl de mennesker, det fik til at føle sig bedre tilpas i løbet af historien.
- Ved slutningen opdager Tom en uvurderlig skat: venskab. Diskuter betydningen af 'uvurderlig' og alle andre ting, som børnene vil tilføje til denne kategori.

Opfølgende aktiviteter

- Begynd med at kigge på noget af børnenes foretrukne legetøj. Hvad gør det særligt? Lav et skema for at vise hvilket legetøj, der har batterier, hvilke andre måder det kan bevæge sig på, hvilke materialer, det er lavet af, og hvilken aldersgruppe, det ville være ideelt for.
- Batterier oplagrer elektricitet. Find ud af, hvordan man bruger og bortskaffer dem sikkert.
- Bullers tog var et stykke legetøj til at trække afsted med. Tag et kig på, hvordan hjulene drejer rundt om en aksel. Prøv at lave jeres egen legetøjsbil. Prøv at genbruge materialer, når det er muligt.
- Undersøg måder, ud over batterier, der anvendes til bevægeligt legetøj (f.eks. optræk, skub og træk, vind, urværk). Der er masser af ideer på internettet (se link).
- Bed børnene spørge deres forældre og bedsteforældre om, hvilket legetøj de legede med, og se, om børnene kan finde nogle eksemplarer. Kan I lave en tidslinje om legetøj fra fortiden til i dag? I kan også lave en udstilling ligesom borgmesteren i historien.
- Tænk på, hvilke typer legetøj, der er godt eller skidt for miljøet.
Genbrug af legetøj er en måde at gavne miljøet på. Hvorfor ikke lave et udsalg eller indsamle gammelt legetøj og give det til en velgørenhed for børn, en lokal legestue eller et hospice?

Resumé

Lille Buller, Toms nabo, har slugt et batteri fra noget af sit legetøj og skal på hospitalet. Tom er meget bekymret og ønsker at købe den bedste gave i verden til ham. Men da han vælger en plastikhund, der gør, fortæller Lilli ham noget andet! Hun minder ham om nogle af de problemer, der kan være ved at købe nyt legetøj. Tom bestemmer sig for, at det vil være en bedre løsning at lave et tog af træ til Buller, og det lader til, at alle andre mener det samme!

Væsentlige ord

emballage
batteri
miljøvenlig
bionedbrydeligt
udstilling

Lille Floragade

Før I læser

Spørg børnene, hvordan de tror, der mon er i Lille Floragade. Lyder det som et rart sted at bo? Hvad kan gøre et sted til et ubehageligt sted?

Emner for samtale

- Flora er ikke vant til trafikstøj og røg eller at krydse trafikerede veje. Bed børnene om at minde hinanden om trafiksikkerhed. Hvilken aldersgruppe, tror de, er mest truet i trafikken? De vil sikkert blive overraskede over, at det ikke er bare små børn, der har brug for at være mere forsigtige.
- Ved de, hvad de skal gøre, hvis en ven bliver kørt over? Gjorde Tom det rigtige for at stoppe Floras blødning? Hvornår og hvordan ville de ringe efter en ambulance?
- Politimanden, hr. Hansen fortæller bilisterne, at bilmotoren forurener, når man gasser op, og det bidrager til den globale opvarmning. Hvorfor? Ved de noget om global opvarmning (klimaændringer)?
- Anna besluttede at gå til sin musiktime, fordi det ville være hurtigere og bedre for miljøet. Mener børnene, at det ville være bedre at bruge biler mindre? Kan de finde på andre måder at reducere forureningen på fra udstødningsgasserne?
- Tænk på, hvor i lokalområdet der er gågader eller cykelstier. Hvilken offentlig transport findes der lokalt?
- Hvor mange af børnene har cykler, og cykler nogen af dem til skole? Forhåbentlig bruger de alle cykelhelme. Er der andre sikkerhedsspørgsmål, der bør overvejes?
- Find ud af, hvilke gasser, der forårsager luftforurening (kulilte, kvælstofoxider, kulbrinter osv.), og om det kun er trafik, der producerer dem.

Opfølgende aktiviteter

- Gennemfør en undersøgelse af, hvordan eleverne i klassen kommer til skole. Brug en datahåndteringspakke til at præsentere oplysningerne. I kan også undersøge trafikken på en bestemt vej i en kort periode (noter hvilke typer køretøjer og hvor mange beboere). Prøv at gentage det på et andet tidspunkt på dagen for at sammenligne resultater.
- Flora valgte at rejse hjem med båd. Var det et bedre valg end at flyve? Lav en folder eller plakat, der anbefaler det bedste valg af transport.
- Se på nogle internetbilleder eller videoer af trafikken i store byer i Indien eller Kina. Find ud af, hvordan Amsterdam i Holland håndterer problemet.
- Lav en video eller et kort skuespil til opførelse for en større gruppe for at informere andre børn om farerne på vejen, og om hvordan man kan færdes sikkert enten på vejen, eller når man cykler.
- Luftforurening er ikke et nyt problem. Find ud af, hvordan den industrielle revolution forårsagede smog i London for omkring 200 år siden.

Resumé

Flora kommer på besøg hos Tom i Dankøbing.

Hendes første indtryk er ikke alt for godt! Hun klager over støj og trafikos i Morgenfruegade, da en utålmodig chauffør påkører hende.

Da dramaet er overstået, overbeviser Tom borgmesteren om, at der skal gøres noget ved trafikken. Han erklærer Morgenfruegade for gågade, og den omdøbes til Lille Floragade til ære for Flora.

Væsentlige ord

forurening
global opvarmning
klimaændringer
fodgænger

Håb for Kayako'erne

Før I læser

Kig på omslaget og spørg børnene, hvor de tror, at historien kan tænkes at foregå. Hvilke tegn er der? Kig på det omgivende landskab og den måde, manden er klædt på. Hvem tror de, Kayako'erne kunne være? Hvorfor tror de, Flora ser så bekymret ud?

Emner for samtale

- Hvad ved børnene om regnskove? Regnskoven i historien er en tropisk regnskov. Tal om, hvor de tror, der er tropiske regnskove, og hvordan klimaet i dem mon er.
- I historien har skovarbejdere ryddet det areal, hvor Kayakolandsbyen lå. Hvorfor? Introducer udtrykket skovrydning og snak om, hvordan det må føles for de mennesker, der boede der.
- Naori taler om 'mine forfædres jord'. Forstår de, hvad det betyder? Hvor mange stammer tror de, der stadig lever i regnskove, og hvordan deres liv mon er?
- Sørg for, at børnene forstår træernes betydning for mennesket. Slå tilbage på side 9 for at se Toms forklaring. Bevarelse af regnskoven hjælper med at beskytte mod klimaændringer og beskytter også den biologiske mangfoldighed i plante- og dyreliv. Forstår børnene den livscyklus, Naori taler om på side 14?
- Tæl og lav en liste over de forskellige dyr og fugle, der indgår i historien.
- Tom undskylder over for Kayakofolket. Hvorfor? Hvad foreslår han, at vi kan gøre for at bevare regnskoven? Kan børnene komme på andre ideer?
- Tal om, hvorfor Tom er så rørt over den gave, Kayako'erne gav ham. Var det værdifuldt? Få klassen til at overveje, hvordan de ville byde besøgende velkommen til deres land, og hvad de kunne give dem.

Opfølgende aktiviteter

- Hvis det er muligt, kan I besøge en lokal skov og observere træernes arter og former dér. Når I er tilbage i klasseværelset, kan I lave en liste over jeres observationer og sammenligne med regnskovsvideoer på internettet. Hvad er det for forskellige lag, der udgør regnskoven?
- Brug bøger eller internettet (prøv Google Earth) og find ud af, hvor tropiske regnskove ligger, og hvorfor Amazonas er den største. Indtegn dem på et verdenskort og vis hvilke lande, der har store regnskovsområder. Kortet kan være den centrale del af en udstilling af information om plante- og dyreliv.
- Mere end halvdelen af alle dyrearter lever i regnskovsregioner rundt om i verden. Kan I udarbejde et Regnskovsalfabet for klassen? Lav kartotekskort med et billede af hvert dyr og med oplysninger om dets udseende og vaner.
- Som Flora mindede os om, kommer mange lægemidler fra regnskoven. Også en lang række levnedsmidler såsom kaffe, chokolade og tropiske frugter. Undersøg og tegn et diagram over produktionsprocessen for kaffe eller chokolade fra plante til produkt.

Resumé

Tom, Lilli og deres ven Flora rejser til den tropiske regnskov for at besøge Floras fætre og kusiner i Kayakostammen. Men de får et chok; stammens landsby er forsvundet! Vennerne lærer om ødelæggelsen af regnskoven og opdager også dens skønhed, og de lærer om dens betydning for jorden.

Væsentlige ord

tropisk
skovrydning
baldakin
biodiversitet
bæredygtig
indfødt
Amazon
forfædre

Og vinderen er... Benny!

Før I læser

Bed børnene om at tænke over titlen. Hvordan kan det være, at Benny er vinderen? (Sammenlign med tankerne i slutningen af historien.) Mener børnene, at cykler er godt eller dårligt for miljøet? Hvor mange af dem cykler?

Emner for samtale

- I begyndelsen af historien ser Søren Hansen trist ud, men ved slutningen er han meget glad. Hvorfor? Hvilke vigtige erfaringer har vennerne lært af ham. Tal om, hvorfor det var nødvendigt at reparere ting i 'gamle dage'.
- Se på Lillis rolle i historien. Hvordan kommunikerede hun? Tæl de forskellige måder.
- Bennys far siger, at man skal købe nye ting. Hvorfor mener han det, og er børnene enige med ham? Har de nogensinde overvejet, hvad der vil ske med gamle ting, når de køber nye?
- Ved nogen, hvor den lokale genbrugsstation er? Er der nogen andre steder for genbrug lokalt?
- På side 14 ser frøken Hansen på dele af en gammel cykel. Hvilke dele er vist, og hvilke dele mangler for at gøre cyklen brugbar igen?
- Søren Hansen fortæller børnene, at nye ting opbruger jordens ressourcer. Hvordan bidrager genindvinding til at passe på jorden? Lav en liste over argumenterne for og imod (glem ikke, at det er billigere at reparere og genbruge!).
- Hvordan har Benny det i slutningen af historien? Fik han, hvad han ønskede, og var han gladere, end hvis han havde købt en ny cykel?

Opfølgende aktiviteter

- Find ud af, hvad RGG betyder (reducere, genbruge, genindvinde). Lav en webside eller en plakat for at fremme RGG-budskabet eller for at opfordre folk til at købe genbrugsting.
- Arranger et klassebesøg på den lokale genbrugsstation eller inviter nogen til at tale om, hvilke ting, der kan genbruges og hvordan. Optegn genbrugsprocessen for én type materiale (plast, papir, metal, glas) og vis hvert enkelt trin fra affaldskurv til nyt produkt.
- Find affald, der kan genbruges, og skab nogle opdigtede personer, der kan fortælle historien om, hvordan affald kan reduceres eller genanvendes. En af personerne kan være nogen, der ikke mener, at genanvendelse er fornuftigt. I kan sætte musik til ved at lave et 'Affaldsorkester'! Lav instrumenter af gamle flasker, gryder, elastikker spændt ud over kasser osv.
- Hvad sker der med madrester på jeres skole? Hvad med derhjemme? Hvordan laves kompost, og hvilke ting kan nedbrydes? Eksperimenter med forskellige affaldsmaterialer for at se, hvor lang tid de tager om at blive nedbrudt. Hvad med at lave jeres egen kompost!
- Tegn og sæt navne på et diagram af en cykel. Kig nøje på de arbejdende dele. Lær børnene om cykelvedligeholdelse og cykelsikkerhed.

Resumé

Toms fætter Benny er i højt humør, fordi han skal ud at købe en ny cykel. Men Lilli har andre ideer! Hun tager Tom og Benny med ud for at indsamle alle de ejerløse cykler, der står rundt omkring i Dankøbing, og Søren Hansen, der er tidligere mester i cykling, er kun glad for at vise, hvordan de kan genbruges.

Væsentlige ord

reducere
genbruge
genindvinde
kompost
nedbryde
diagram